

کتاب شناسی مرحوم نمازی

* مرتضی اعدادی

- چکیده: علامه نمازی شاهروdi در آثار و تأییفات خود، معارف دینی و اعتقادی را بحث و بررسی کرده است:
- کتاب تاریخ فلسفه و تصوف به شیوه پرسش و پاسخ تنظیم شده و مباحث شریعت و طریقت، حقیقت وحدت وجود، روش شرایع در هدایت، معرفت فطری خدا، رد بر فلاسفه و صوفیه، و لزوم رجوع به کتاب، و سنت را بررسی کرده است.
 - در کتاب علم غیب با تمسّک به ثقلین به بررسی آیات و روایات در موضوع اثبات علم غیب اهل بیت علیهم السلام می پردازد.
 - موضوع توسل و وسیله قرار دادن ائمه علیهم السلام را در کتاب وسیله النجاة بررسی کرده است و زیارت ایشان علیهم السلام را زیارت خدا می داند.
 - قرآن و عترت در اسلام را در معرفی و شناسایی ثقلین تدوین نمود تا مردمان را از شباهات رهایی بخشد.
 - اصول پنج گانه اعتقادی شیعه را در کتاب اصول دین و بر اساس منهج استاد خویش، مرحوم میرزا مهدی اصفهانی به رشتة تحریر درآورده.
 - در کتاب اثبات ولایت با تأثیر از مکتب معارفی خراسان به وجوب

*. پژوهشگر، حوزه علمیه قم.

پیروی از ولایت می‌پردازد و ولایت تکوینی را نقد و بررسی می‌کند.

- اصول و فروع دین را در کتاب ابواب رحمت مطرح کرده است. معرفت

فطري خداوند به انسانها داده شده و با تذکر پیامبران به آن معرفت

فطري متوجه خواهیم شد، عقل نیز حجت خدا و پیامبر باطنی است.

کلیدواژه‌ها: نمازی شاهرودی، علی / کتاب‌شناسی / تاریخ فلسفه و

تصوف [کتاب] / علم غیب [کتاب] / وسیله النجاة [کتاب] / قرآن و

عترت در اسلام [کتاب] / اصول دین [کتاب] / اثبات ولایت [کتاب] /

ابواب رحمت [کتاب].

۱. کتاب تاریخ فلسفه و تصوف

خداوند متعال پیامبر اکرم ﷺ را با بالاترین علوم و معارف برای رساندن بشر به درجات نهايی عبودیت فرستاد و او را معلم کتابی نامید که به جهت معارف ناب احسن‌الحدیش خواند و آن جناب و اهل‌بیت بزرگوارش را بر تمام علوم جدیده الهیه آن آگاه ساخت تا در تمام دوران تمدن بشري راهی استفاده از آشخور زلال علوم قرآنی و استفاده از چراغ هدایتش با تبیین آن بزرگواران در دسترس بشر باشد. اما دشمنان اسلام که در چهره خلفای پیامبر بر اریکه اداره نظام اسلام تکیه زدند چون بهره علوم و معارف قرآن را نداشتند به چاره‌جویی در رویگردان نمودن مردم از اهل‌بیت و جدا کردن قرآن از آنها پرداختند، لذا مردم را به قرائتهای گوناگون قرآن و فصاحت و بلاغت آن و کشمکشهای مختلف مشغول نمودند و چون خود از علم و عصمت و تقوای پیامبر اکرم ﷺ بی‌بهره بودند از مقام پیامبر اکرم کاستند و او را در حد مجتهدی که بر اساس قیاس و استحسان از قرآن استفاده می‌کند پایین آوردند آن‌گاه به بحث و جدل‌های مختلف کلامی و فلسفی دامن زدند پولهای کلاسی صرف پرداخت به مترجمین علوم یونانی نمودند تا با شیوع این مباحث در بین مسلمانان و مشغول شدن آنان به خصوصیات مختلف بازار مخالفان معارف الهی گرم شود و مردم از نور ساطع اهل‌بیت ﷺ بی‌بهره شوند و در نتیجه گروههای

مختلف معتزله، اشاعره، حشویه، مرجئه و ... به وجود آمدند و هر کدام بدون استفاده از معلم قرآن به آن روی آوردنده و از آن برای مذهب خود استدلال آورده و کتابی که در سایه پیروی از اهل بیت علیه السلام برای اتحاد بخشیدن مردم در جهت عبودیت الهی و رسیدن به توحید حقیقی و اثارة عقول مردم نازل گردیده بود در جهت تفرقه بین مردم و مجادله و دور شدن از هدایت، مورد استفاده گردید.

کتاب تاریخ فلسفه و تصوف یا مناظره دکتر باسیاح پیاده یکی دیگر از آثار منحصر به فرد علامه نمازی است که در این کتاب تأثیر خاص ایشان از مکتب استاد بزرگوارش بسیار به چشم می‌خورد که با توجه به فرامین و تربیتهای استفاده شده از کلمات اهل بیت عصمت و طهارت علیه السلام به پاسخ‌گویی و رد شبهاتی که فلاسفه و عرفای در تأویل و تطبیق یافته‌های بشری بر الفاظ قرآن و احادیث نموده‌اند، پرداخته است.

اهل بیت عصمت و طهارت علیه السلام بر خلاف تمام روش‌های بشری انسان را به معرفت فطری خود متذکر می‌گردانند و اورا از هرگونه توهم و تشییه درباره خداوند منع می‌کنند. وقتی انسان معتبر است که امکان احاطه بر خداوند ندارد، عقلایز نیست که افکار خود را در رابطه با او جولان دهد. لذا بر اساس آگاهی اش بر توحید فطری، اورا مباین با جمیع مخلوقات می‌یابد.

این کتاب با فضای پرسش و پاسخ سامان یافته کمک زیادی را برای پژوهشگر حق جو می‌دهد که حق را از باطل به راحتی تشخیص دهد.

مؤلف محترم مطالب این کتاب را ضمن شش بخش مطرح کرده است که به نحو مختصر به عرض می‌رسانیم :

- ۱- شریعت و طریقت، در این بخش روش صوفیه و ریاضتهای ایشان در تلقی حقایق مطرح شده و تنافی آن با روش دین اسلام مورد بررسی قرار گرفته است
- ۲- حقیقت وحدت وجود، در این بخش از حقیقت وحدت وجود نزد صوفیه و فلاسفه سخن به میان آمده است، هم‌چنین سخنان بزرگان این دو مکتب راجع به این موضوع و شواهدی بر مدد عاشان از اشعار برخی مطرح شده است

۳- روش شرایع در هدایت ، در این بخش به هدف بعثت پیامبران الهی و روش آنها در هدایت انسانها و تباین آن با روش فلسفه و عرفا اشاره شده است همچنین از برخی مکاشفات شیطانی صوفیه و پیشینه فلسفه و عرفان در یونان سخن به میان آمده است.

۴- معرفت فطری خدا ، در این بخش مجبور بودن انسان در افعال اختیاری خود نقض شده و به فطری بودن معرفت خدا و اوصاف او در آیات و روایات اشاره شده است و چگونگی رواج افکار بشری در معارف دینی بیان شده است.

۵- رد بر فلسفه و صوفیه ، در این بخش مذمّت صوفیه در روایات و تأویلات آنان نسبت به آیات و روایات و تحمیل افکار یونانی آنها بر آیات و روایات و همچنین اختلافات فلسفه قبل از اسلام و رد علامه مجلسی بر صوفیه و کتابهایی که اصحاب ائمه در رد فلسفه نوشته‌اند مطرح شده است.

۶- لزوم رجوع به کتاب و سنت ، و در آخر در این بخش به ضرورت رجوع به کتاب و سنت در تمام معارف دینی اصول و فروع و اینکه معرفت خدا فعل او است و منشاء‌پیدایش معرفت فطری خدا بر عوالم سابق و برخی از نظریّات راجع به عالم ذر و رد این نظریّه‌ها مطرح شده است.

۲. کتاب علم غیب

کتاب علم غیب از دیگر نوشه‌های علامه نمازی می‌باشد که به سلوک خویش در راه تمسّک به ثقلین به بررسی آیات و روایاتی که علم غیب را برای اهل بیت علیهم السلام اثبات می‌کند می‌پردازد. علمی که وقتی با تدبیر به تمام کمالات و فضایل اهل بیت علیهم السلام نظر شود می‌یابیم که عصارة وجود همه فضیلتها به این کمال بازگشت دارد و وجود این علم الهی در ایشان سبب کسب تمام کمالات و ویژگیهایی است که در هیچ بشری موجود نیست. یکی از مباحث موجود در علوم امامان علیهم السلام دانش ایشان به غیب است که این مجموعه به هم پیوسته از آیات و روایات به بررسی این مطلب جهت بهره‌گیری دوستداران اهل بیت عصمت و طهارت آماده گردیده است.

این کتاب شامل سه فصل و یک خاتمه است. نویسنده‌گرامی در این کتاب نیز روش مناظره را به کار گرفته تا برای خواننده جذابیت بیشتری در یادگیری مطالب ایجاد نماید. ایشان بعد از اثبات این که امام منتخب از سوی خدا است به بررسی علم غیب پیامبر اکرم و ائمّه هدی ﷺ می‌پردازد.

فصل اول شامل دو بخش است که به آیات اثبات کننده علم غیب و تبیین تمام علوم در قرآن پرداخته است.

در بخش اول به ۲۳ آیه در اثبات علم غیب برای این بزرگواران اشاره می‌کند و روش استدلالی به این آیات را نیز توسط روایات به خواننده ارایه می‌دهد. در بخش بعدی به این مطلب که قرآن به تنها ی رافع اختلاف نیست و می‌بایست به کسانی که حامل تمام علوم قران و انبیا گذشته هستند مراجعه نمود، اشاره می‌نماید. در فصل دوم روایاتی را مورد تجزیه و تحلیل قرار می‌دهد که بر اثبات علم غیب پیامبر و ائمّه ﷺ دلالت دارد و آنها ۲۸ دسته از روایاتی هستند که تواتر آنها ثابت است. از جمله: خدا علم پیامبر ﷺ را به ایشان عطا فرمود، به تمام علوم خلق آگاهی دارند، جفر و مصحف حضرت زهرا در نزد ایشان است و از اعمال و احوال خلائق و آگاهند.

در فصل سوم: به بررسی آیات و روایاتی که در زمینه قدرت پیامبر و ائمّه هدی ﷺ وارد شده است می‌پردازد. و در خاتمه که دارای دو بخش است به اشکالات مطرح شده در آیات و روایات پرداخته که در بخش اول ده آیه را که برای نفی علم غیب به آن تمسّک جسته‌اند و تأویل و توجیه روایات ذیل آن را نموده‌اند، پاسخ داده است و در بخش دوم به ۵ روایت که صرف نظر از بحثهای سندی و ضعف آن به برس دلایی آن پرداخته است. و درنهایت این کتاب بسیار ارزشمند را با کلمات ائمّه بزرگوار شیعه در ارتباط با اثبات علم غیب ائمّه ﷺ در ربيع الاول ۱۳۹۲ قمری به پایان می‌رساند.

این کتاب توسط حاج سید جواد رضوی کربلایی تعریف شده و مقدمات چاپ

آن در حال انجام است.

۳. کتاب وسیله النجاة

کتاب وسیله النجاة از دیگر آثار باقیمانده علامه نمازی است که موضوع توسّل و وسیله قرار دادن ائمّه علیهم السلام را مورد بررسی قرار داده و این را به عنوان یک رساله به درخواست حاج آقا رضا عmadزاده تدوین نموده است.

در عصر حاضر دشمنان توسّط سیل شبهات و طوفان انتقادات بی جا در زمینه اعتقادات دینی علاوه بر مسائل اخلاقی جوانان شیعه را مورد هجوم قرار داده اند تا بتوانند توسّط این شبهه پراکنی به مقاصد شوم خود برسند. در این راستا کسانی که از آگاهی دینی محروم باشند به راحتی فریب خورده و از راه صحیح و درستی که اهل بیت علیهم السلام به آنها نشان می دهند منحرف می شوند و ایمان راسخ و استوار خویش را از دست می دهند، نوشتار حاضر در صدد آن است که بتواند با یک مجموعه ای بسیار خلاصه اما در عین حال پرمطلب جوانان را از دام شبهاتی که از دشمنان دین ایجاد می شود محفوظ دارد. این اثر مشتمل بر پنج فصل و یک خاتمه است که مؤلف محترم فصل اول آن را اختصاص داده است به این که توسّل لازم است و حقیقت وسیله چیست و نتیجه می گیرد که اصل توسّل به پیامبر و اولیای حق مورد اتفاق عامّه و خاصّه می باشد. و در فصل دوم به موضوع توسّلات انبیا پیشین به ائمّه هدی علیهم السلام می پردازد

فصل سوم را به تبرّک جستن به مزار این بزرگواران اختصاص داده و زیارت ایشان را زیارت خدا می داند.

فصل چهارم در اقامه عزا و بُکاء و اِبکاء در مصایب ائمّه علیهم السلام می باشد که به بررسی این موضوع از ناحیه پیامبر علیهم السلام نیز پرداخته شده است. و فصل آخر را به روایاتی که دلالت بر جواز لطمہ، موی کندن، و پیراهن چاک زدن است اختصاص داده و خاتمه را برای دفع کردن شبهه ای که چگونه گریه برای امام حسین سبب آمرزش گناهان می شود. و در تاریخ ۹ ربیع قمری به پایان می رساند.

۴. کتاب قرآن و عترت در اسلام

کتاب قرآن و عترت در اسلام از اثرهای گران‌سنگ علامه نمازی می‌باشد که بنابر آنچه فرزند مؤلف نگاشته است به خواهش جمعی از مؤمنان به تقریر در آمده، این ویژگی را که خداوند متعال بر ما منت نهاده که چنان مخلوقات با کمالی آفرید تا برای ما راهنمایی باشند که از گردداب ضلالت و جهالت بیرون آییم و سببهای هدایت ورشد را برای ما فراهم نماید، به قلم کشانده تا جایگاه قرآن صامت و ناطق را به خوانندگانی که از مطالب بسیار مهم دینی بی‌اطلاع هستند آشنا گرداند.
هم‌چنان که خود مؤلف در سرآغاز سخن‌شیوه اش از نگارش کتاب را چنین می‌نگارد:

انحراف از جاده مستقیم و افتادن در زمین ناهموار و ناهنجار و گرفتار شدن به دزدان و راهزنان و درندگان نتیجه و اثر بی‌اعتنایی به دلیل راه و فاصله گرفتن از راهنمای دلسوز است.

لذا در صدد برآمده تا به شناسایی تقلین پردازد و مردمان را از شباهات رهایی بخشد. این کتاب شامل دو بخش است که بخش اول آن به شناسایی قرآن در سه فصل اختصاص یافته است. فصل اول آن به شناخت قرآن از دیدگاه خود قرآن و گفتار معصومین پرداخته است. فصل دوم به اختصاص داشتن تمام علوم قرآن برای اهل بیت علیهم السلام به نگارش درآمده است. فصل سوم به بطلان تفسیر بدون بیان امام علیهم السلام می‌پردازد که اشاره به حدیث معروف امام عسکری علیهم السلام در رابطه با اسحاق کندی فیلسوف بزرگ عراق می‌نماید.

و در بخش دوم که دوازده فصل را در آن گنجانده به معرفی تقل دوم که عترت باشد می‌پردازد و در تمام این فصول به ویژگیها، خصوصیات، کمالات و مناقب این بزرگواران پرداخته، از جمله .. اعطای فهم و علم رسول اکرم به عترت او، احصا و ضبط همه علوم در وجود امام ، دانایی ائمّه علیهم السلام به گذشته و آینده و

فصلهای اخیر را به بسط بیشتر این موضوع اختصاص داده است که در فصل

دهم آن به اخبار غیبی تک تک ائمّه معصوم علیهم السلام اشاره شده و فصل یازدهم به شرح توانایی و قدرت ائمّه هدی پرداخته و ایشان را اسماء تکوینی الهی می داند به طوری که علم و قدرت امام را نشانه و آیه علم و قدرت خدا معرفی کرده است. فصل دوازدهم به بحث شفاعت ، فضیلت زیارت ، بوسیدن و استلام قبر امام علیهم السلام می پردازد و این امور را در رابطه با اهل بیت از مصاديق اظہر (من شعایر الله) بر می شمارد.

و در پایان مانند مسلک استاد بزرگوارش مشی نموده و با هشدار به برادران ایمانی خویش خطاب نموده و گفت: عقاید خود را از بیان قرآن و عترت بگیرید ، و به هر کلامی گوش ندهید و عبادت رحمان کنید، نه عبادت شیطان؛ و در اوایل ماه رمضان ۱۳۸۶ هـ ق کتاب را به انتهای می رساند.

۵. کتاب اصول دین

کتاب اصول دین یکی دیگر از اثرهای گرانبهای علامه نمازی است که بهره گیریش در مطالب علمی از منهج استاد بزرگ خویش میرزا مهدی اصفهانی زیاد به چشم می خورد. این کتاب را بر اساس اصول پنج گانه ای که در نزد شیعه متداول و متعارف است بنانهاده است و مباحث را به همان روش مکتب معارفی خراسان که پاییند بودن به کلمات قران و احادیث است ادامه داده است و راه انحرافی که برگرفته از سلیقه های بشری در شناخت اعتقادات است دور ریخته و با توجه به کلمات گهربار ائمّه معصومین علیهم السلام یک دوره اصول اعتقادات مختصر و مفید به خوانندگان ارایه می دهد.

همان طور که از اسم کتاب آشکار می شود این کتاب بر پنج اصل اعتقادی شیعه پایه گذاری شده که در اصل اول آن به شناخت فطرت انسان پرداخته که از جانب خداوند متعال می باشد و راه استدلال عقلی مثل فرمایش امام که فرموده است هر بنایی نیاز به بنا و سازنده دارد را که در کلمات ائمّه علیهم السلام دیده می شود مختص افراد لجوج و خودخواه می داند. و سپس به چهار دلیل از برای اثبات وحدانیت ذات

مقدس الهی اشاره نموده و در انتهای این اصل خداشناسی، به بررسی صفات کمالات او که حدّ و تناهی ندارد می‌پرازد. در اصل دوم به مسئله عدل الهی پرداخته و در اصل سوم به پیغمبرشناسی پرداخته و شامل دو گفتار نبوت عامّه که در آن به شش جهت احتیاج مردم به پیامبر را مطرح نموده و در گفتار بعدی که نبوت خاصه است توسّط چهار دلیل خاتمیّت پیامبر اکرم ﷺ را اثبات می‌نماید.

اصل چهارم در امام شناسی است که شامل سه بخش نیاز انسانها به زمامدار جامع، عدم تعیین امام به واسطه مردم، لزوم تعیین آن توسّط خداوند متعال می‌باشد و در بخش سوم دوازده باب را اختصاص داده به اخباری که در آن خداوند متعال و پیامبر اکرم ﷺ و اهل بیت علیهم السلام به اسمی داوزده امام و فضائل و مناقب آنها تصریح نموده‌اند و اخبار را فراتر از حدّ تواتر خوانده و از عامّه هم احادیثی در این رابطه ذکر کرده است.

سپس در انتهای اصل امام شناسی به قدرت ائمه نسبت به تمام معجزات انبیا و به جریان غدیر از کلام اهل سنت می‌پردازد.

اصل آخر را به معاد در روز قیامت اختصاص داده و دو موضوع را در آن بررسی کرده یکی رجعت - قیامت صغیری - که آن را از جمله قطعیّات مذهب شیعه و واضحات قرآن می‌شمارد و اشاره نموده است که کسی حق رد آن راندارد و سپس با بیان حدیثی از امام هشتم و داستان سید حمیری به بررسی سه موضوع استفاده شده از این دو جریان، که از آیات و روایات مؤید دارد، پرداخته است. و در انتها بعضی از وقایع رجعت را تذکر می‌دهد.

دیگری - قیامت کبری - و با آیات قرآن اثبات می‌کند که تمام انسانها با همین ابدان محشور خواهند شد و در آخرین خط کتابش می‌نویسد و بالجمله معاد جسمانی از ضروریات ادیان است و منکران کافر به شمار می‌روند.
کتابت این نوشتار را در ماه محرّم ۱۳۹۵ ق به پایان می‌رساند.

۶. کتاب اثبات ولایت

کتاب اثبات ولایت یکی از آثار با ارزش و ماندگار علامه نمازی است که با تأثیر از مدرسه معارفی خراسان نگاشته شده است. مؤلف در این کتاب به مشی استاد بزرگوار خویش میرزا مهدی اصفهانی سلوک کرده، معارف قرآن و اهل‌بیت علیهم السلام را یگانه راه رسیدن به حقایق می‌داند و در طرح مباحث خویش به کلمات وحیانی خاندان عصمت تمسک جسته، و سخنان نورانی ایشان را سرلوحه نوشتار خویش قرار می‌دهد.

اعتقاد ویژه مؤلف به قرآن و احادیث به عنوان یگانه مسیر کسب هدایت و تربیت و همچنین تبع مستمر و خستگی ناپذیر ایشان در این دو گنجینه گران‌بها و ذوق نویسنده‌گی ایشان موجب سامان گرفتن مجموعه‌ای از احادیث بسیار ارزنده درباره مقامات الهی، حقایق علمی و مراتب و درجات روحی و نوری معصومین علیهم السلام جهت بهرمندی علمی و عملی در این کتاب شریف گردیده است. این کتاب در سه بخش سامان یافته است. مؤلف ارجمند در بخش نخست کتاب که مشتمل بر هفت فصل است، به تبیین وجوب پیروی از ولایت می‌پردازد. ایشان در این بخش به برتری امامان اهل‌بیت علیهم السلام بر تمام خلق اشاره می‌کند و دارا بودن عصمت و علم غیب را برای این بزرگواران لازم و ضروری می‌داند و اشاره می‌کند که تمام انبیا و رسولان پیشین، تحت امر پیامبر خاتم و اوصیای حضرتش قرار داشته‌اند.

بخش دوم کتاب به تبیین ابعاد ولایت تکوینی می‌پردازد که شامل چهارده فصل است. مؤلف در این بخش با استناد به آیات و روایات، ابعاد ولایت تکوینی پیامبر و ائمه علیهم السلام را تبیین و اثبات می‌کند. اگرچه ولایت تشریعی که همان مقام آمریت و افراض طاعت امامان الهی است، از ویژگیهای ولایت این بزرگواران محسوب می‌شود، اما موضوع این بخش از کتاب، ولایت تکوینی ایشان بر کائنات عالم به اذن خداوند است که برخی از ابعاد این ولایت که مورد بررسی قرار گرفته است،

عبارت‌اند از: در اختیار داشتن تمامی علم اعطای شده به خلائق و کتب انبیا گذشته، ولایت و سلطنت بر تمام کائنات، قدرت و نفوذ اراده حتمی ایشان بر عالم، اطاعت حیوانات و نباتات و جامدات و سایر کائنات از ایشان، فرمان‌بری ملائکه و جنین و شیاطین از ایشان و... .

بخش پایانی کتاب در چهار فصل به بررسی دلایل عقلی و نقلی بر رددنی ولایت تکوینی می‌پردازد. در دو فصل نخست این بخش آیات و روایاتی مطرح می‌شود که مخالفان و معاندان جهت نفی ولایت تکوینی امامان به آنها استشهاد می‌کنند. مؤلف ضمن پاسخ‌گویی به شباهات مطرح شده، به بررسی معنای غلو و تفویض از منطق فقهای شیعه می‌پردازد. در فصل سوم، پنج دلیل عقلی ارائه شده از سوی منکران مطرح و به آنها پاسخ داده می‌شود. فصل پایانی نیز با پاسخ به شباهات یکی از معاندان و مغرضان - ابوالفضل بر قعی - شروع می‌شود و با طرح انتظار برخی از فقهاء در تأیید ولایت تکوینی در ربیع الاول ۱۳۹۰ ق پایان می‌یابد.

این کتاب توسيط حجه‌الاسلام آقای سید محمد جعفر مدرسی تعریف گردیده و انتشارات اعلمی بیروت آن را به چاپ رسانیده است.

۷. کتاب ابواب رحمت

یکی دیگر از آثار علامه نمازی کتاب ابواب رحمت می‌باشد که دیگر بار خوانندگان را برای یادگیری اصول و فروع دین به قرآن و عترت ارجاع می‌دهد و همانند دیگر آثارش بر اساس نهج مکتب معارفی خراسان از پیامدهایی که با فکر بشر بخواهیم به اعتقادات مثل خداشناسی و ... بررسیم متذکر می‌گرداند.

این کتاب نیز بر اساس گفتارش در مقدمه به خواهش جمعی از مؤمنین در مشهد مقدس به نگارش در آمده است که امتیازش نسبت به باقی آثار این است که هم شامل اصول دین و هم فروع می‌باشد. و این نوشتار چون در صدد کتاب‌شناسی کتب معارفی ایشان می‌باشد فقط نسبت به همان قسمتهای اولیه کتاب گزارش داده می‌شود. علامه نمازی در سرآغاز سخن به مسائلی می‌پردازد که مهم‌ترین آن مسائل

بحث معّرفی خداوند خود را به مخلوقاتش در عوالم پیشین است که وجود چنین معرفت فطری سبب می شود که خداوند را ملجاء و پناهگاه قرار دهد و این نور معرفت فطری در انسانها سبب شد که فقط با توجه و تذکر پیامبران به آن معرفت درونی پی برد و بر اساس آن متوجه شوند که این رسول و فرستاده الهی است و سپس به بررسی عقل و حجّت آن می پردازد و می نویسد:

این عقل که حجّت خداست بر عاقل و پیامبر باطنی است خطانمی کند در احکام خود و خطا در تشخیص عاقل است ... هر آینه عقل هدایت می کند او را به سوی پیغمبر ظاهری و به همین جهت است که حجّت بر تمام عقلای دنیا تمام است و عذری برای کسی باقی نمی ماند و بعد روایاتی را که اهل بیت عصمت و طهارت بشر را به نور عقل متوجه ذات مقدس صانع نموده اند بیان می کند و سپس بعضی از روایات و حکمت آفرینش را بیان می نماید. و در شروع به نگارش در اوّلین باب که مرتبط به ارکان احکام دین است اعتقاد به ولایت امیر المؤمنین و ائمه طاهرين علیهم السلام را مطرح می کند و بعد از گزارش اجمالی در رابطه با توحید و پیامبر شناسی به خلقت نورانی اهل بیت علیهم السلام پرداخته و این که منور بودن موجود است به وجود آن انوار مقدس و سپس به بیان مقام عظمت والا این بزرگواران در نزد خدا به مانند این حدیث «اراده الرب فی مقادیر اموره تهبط الیکم و تصدر من بیوتکم...» می پردازد و بر همین اساس اشاره می کند به موضوع نفوذ اراده پیامبر و ائمه صلوات الله عليهم در مخلوقات، مانند: شق القمر - ردالشمس - زن شدن مردی در مجلس معاویه - بر طرف شدن پیسی حبابه والببه - شهادت حجرالاسود به امامت زین العابدین علیهم السلام - بینا شدن چشمهاي ابو بصير با كشیدن دست مبارك حضرت امام محمد باقر علیهم السلام - نسوزاند آتش تنور هارون مکی را - به عکس شیر امر فرمود بگیر اي شير دشمن خدا را - اراده آب کردن حضرت رضا علیهم السلام در هوا - شفای چشمهاي محمد بن سنان توسيط حضرت جواد علیهم السلام - سکوت پرندگان در بد و ورود امام هادي علیهم السلام در مجلس متوكّل - و دست کشیدن امام عسکري علیهم السلام بر پهلوی احمد

بن اسحاق تا بتواند به سمت راست بخوابد و... و در نهایت به مطالبی که اساس تمام علوم و کمالات پیغمبر و ائمه^{علیهم السلام} می‌باشد می‌پردازد؛ از جمله : ۷۲ حرف اسم اعظم از ۷۳ حرف نزد ایشان است - تمام کتب و آثار و علوم انبیاء نزد ایشان است - علم ایشان در حال افزایش است لذا اعلم مخلوقاتند و علم همه چیز در ایشان احصا شده است و قرآن که کتاب مبین است علمش تماماً در نزد امام است ... و در نهایت نتیجه می‌گیرد از این باب که :

این است معنای ولایت که کل مخلوقات از جانب خداوند عزو جل ملزم شده‌اند که تحت فرمان آنان باشند به هر طور و به هر کیفیت که بخواهند بشونند. و آنان نمی‌خواهند مگر آنچه را خدا بخواهد و قلوب مقدسه آنها محل اراده و مشیت خداوند متعال است. پس موضوع عرضه ولایت بر تمام مخلوقات حتی انبیاء گذشته و توسل انبیاء و دیگران به اهل بیت^{علیهم السلام} از موضوعات دیگر این باب قرار گرفته است و در نهایت بر اساس روایات متواتر بیان می‌کند که عبادت هیچ عابدی را خدا قبول نمی‌کند مگر با ولایت امیر المؤمنین و ائمه صلوات الله علیهم. و در ابواب بعدی به: فلسفه و فضیلت نماز واجزای آن، انفاق، فلسفه و احکام روزه، اسرار حج و مسائل آن، توبه، احادیث من بلغ (طلب و امیدواری ثواب)، نیت کارهای خیر و آرزو کردن آن، صبر، اصلاح ذات البین (فضیلت اصلاح بین مردم)، خوشگمانی به خداوند، خوف از خداوند، احسان به والدین و باب آخر امر به معروف و نهی از منکر با استفاده از آیات و روایات شرح داده شده است.

و کتاب را در روز پنج شنبه ۱۴ ذی القعده ۱۳۷۶ هجری قمری به پایان می‌رساند.